

90 DE ANI DE LA CREAREA PARTIDULUI SOCIAL DEMOCRAT AL MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA

SEDI, CASE ȘI LOCURI LEGATE DE CONSTITUIREA ȘI ACTIVITATEA PARTIDULUI SOCIAL DEMOCRAT AL MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA

GHEORGHE NEACȘU

Cucerirea independenței de stat depline a determinat un nou și puternic imbold dezvoltării economice și sociale a României, a exercitat o profundă înrîurire asupra întregii evoluții istorice a țării pe calea progresului social, permițând în același timp afirmarea tot mai accentuată a poporului român ca națiune de-sine-stătătoare.

Relațiile economice ale țării, evoluția sa specifică pe drumul capitalismului au determinat transformări însemnate în structura și raporturile de clasă din societatea românească.

Odată cu dezvoltarea industriei crește ponderea burgheziei în angrenajul vieții social-economice și, implicit, se întăresc pozițiile sale conducătoare pe plan politic, în raport cu moșierimea. Însă factorul de cea mai mare însemnătate pentru destinele țării l-a constituit afirmarea și dezvoltarea tot mai accentuată pe scena vieții politice a proletariatului. El, așa cum se arată în „Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism“, „*devine tot mai mult purtătorul idealurilor celor mai revoluționare ale maselor populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre o viață liberă și demnă*“.

Lupta proletariatului, în contextul general al dezvoltării României, și-a înscris drept țel principal eliberarea sa și a maselor muncitoare de exploatare și asuprire, căpătînd, totodată, și un caracter național, patriotic, deoarece urmărea cu consecvență apărarea independenței și suveranității țării, afirmînd cu tărie dreptul sacru al poporului român de a se dezvolta de-sine-stătător.

În acest context socio-politic dominat de necesitatea soluționării problemelor fundamentale ale viitorului țării, pe calea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice — apărarea independenței și suveranității patriei, realizarea unificării statului național român, rezolvarea problemei agrar-țărănești, industrializarea țării, democratizarea profundă a regimului politic —, se va făuri și va activa partidul politic, apărător și luptător revoluționar pentru afirmarea dezideratelor clasei muncitoare, ale poporului român.

Astfel, răspîndirea ideilor socialismului științific în România și organizarea politică a clasei muncitoare și-au demonstrat cu tărie legitimitatea, proletariatul ajungînd la înțelegerea necesității susținerii propriului partid politic, care să-i susțină interesele și aspirațiile.

În aceste condiții, procesul de răspîndire a marxismului în rîndurile intelectualilor progresiști, ale muncitorilor ia o deosebită amploare.

Ideea necesității „*formării în România a unui partid socialist*“, cu un program bine adaptat la condițiile specifice societății românești, apare în mod pregnant în coloanele publicațiilor socialiste ca „Înainte“ și „România viitoare“ (1880), „Besarabia“ (1879), precum și în cadrul corespondenței ce se purta între membrii cercurilor socialiste.

Consfătuirea din 25 și 27 februarie 1879, desfășurată în cadrul a două ședințe, la Ploiești și București, la care au luat parte reprezentanți ai organizațiilor socialiste ca V. G. Morțun, C. Stăuceanu, Al. Spiroiu, Eugen Lupu, C. Gorunescu, a însemnat un moment deosebit în definirea scopurilor programatice ale mișcării socialiste. Cu acest prilej participanții s-au pronunțat pentru unificarea organizațiilor socialiste într-un singur partid care să poarte numele de „ *Internaționala Democratică din România*“ (denumire ce amintea de Asociația Internațională a muncitorilor, făurită în 1864 de către K. Marx și Fr. Engels, în ale cărei secțiuni militaseră și unii socialiști români). Totodată, a fost elaborată și o schiță de program în „*spiritul și principiile socialismului democratic român*“

În octombrie 1879 are loc, la Iași, Congresul socialist la care au participat Eugen Lupu, dr. N. Russel, Ioan și Gh. Nădejde, Zamfir Arbore-Ralli, Theodor Speranția. Aici s-au dezbătut o serie de măsuri ce priveau la întărirea organizatorică a mișcării și s-au trasat liniile directoare ale programului său de acțiune, în care se prevedea: „*Mintuirea poporului prin el însuși. Emanciparea lui economică... Solidaritatea poporului muncitor din toată lumea, fără deosebire de naționalitate*“.

În această perioadă mișcarea socialistă își axează întreaga activitate la planul integrării sale în viața politică a țării, ca o forță bine conturată, reprezentantă pe plan politic a intereselor și aspirațiilor fundamentale ale celor ce muncesc. De acum înainte, în documentele mișcării apare tot mai mult denumirea de „partid al muncitorilor“, de „partida socialistă“, prin care era desemnată organizația socialistă din țara noastră.

Odată cu dezvoltarea organizațiilor socialiste a avut loc și o rapidă maturizare a mișcării profesionale a proletariatului, însă tendința firească a fost aceea de unire a celor două elemente într-un singur șuvoi revoluționar. Tot acum se constituie o serie de organizații profesionale bazate pe principiul luptei de clasă, printre care se remarcă Societatea generală a lucrătorilor tipografi din România „Deșteptarea“ (1879), societățile muncitorilor curelari, cizmari, caretași și lemnari din Iași (1880), Societatea lucrătorilor din portul Brăila (1884), Societatea lucrătorilor curelari din București (1886).

Clădirea de pe Calea Rahovei nr. 32 din București unde se află sala „Franzelari” în care a funcționat sediul Cercului de studii sociale „Drepturile omului” (1884)

Hotelul „Dacia” din București, loc de desfășurare a numeroase întruniri, mitinguri și adunări socialiste și muncitorești la sfârșitul secolului al XIX-lea

În cadrul dezbaterilor purtate la Cercul de studii sociale „Drepturile omului” (1884–1885), al cărui sediu a funcționat în sala „Franzelari” din Calea Rahovei, colț cu Str. Sf. Apostoli, hotelul „Dacia”, precum și în publicații politice și ideologice cum au fost: „Contemporanul” (1881–1891) editat de Cercul socialist din Iași, al cărui sediu era pe str. Sărării nr. 37, în casa soților Sofia și Ioan Nădejde, „Emanciparea”, „Dacia viitoare” (1883), „Revista socială” (1884–1887), „Drepturile omului” (1885) — primul cotidian socialist român, cu redacția în Sala „Sotir” din Piața Amzei nr. 26, a izvorit programul marxist unitar de acțiune care avea să coordoneze și să îndrume activitatea întregii mișcări muncitorești din țara noastră. El a fost scris de C. Dobrogeanu-Gherea și publicat, în 1886, sub formă de lucrare intitulată „Ce vor socialiștii români”. Prin întregul său conținut acest document programatic stabilește atitudinea mișcării noastre muncitorești și socialiste cu privire la realitățile politice ale perioadei, obiectivele politice și social-economice înscrise pe stindardul de luptă al proletariatului organizat.

Pe baza acestui program ideologic, mișcarea muncitorească face noi pași pe calea progresului. În 1887 iau ființă, în mai multe centre ale țării, cercurile muncitorești, organizații cu

caracter politic, ce vor acționa în numele proletariatului și al intelectualilor socialiști ca organizații locale ale partidului muncitorilor. Astfel, la București, în Sala „Sotir” funcționa sediul Cercului muncitoresc, de care sînt legate numeroase acțiuni revoluționare ale muncitorilor bucureșteni și din provincie.

La 9 octombrie 1887, la Cluj, în sala hotelului „Panonia” din Piața Libertății nr. 29, se pun bazele organizației locale a Partidului General Muncitoresc, o nouă formă de organizare socialistă a muncitorilor.

Cercurile muncitorești, dispunînd de școli de propagandă, de cercuri de studii sociale, de organe de presă proprii, au desfășurat o amplă activitate propagandistică atât la orașe cît și la sate, susținînd eforturile muncitorilor și țărănilor pentru organizarea politică și profesională, au luat parte la campaniile electorale, încadrîndu-se efectiv în viața politică a țării.

Sediile unor organizații și publicații muncitorești, ca cele din Brăila, strada Brașoveni, unde se tipărea gazeta „Lampa”

(1886–1887), Galați, strada Dogăriei nr. 107, unde se afla redacția gazetei „Frăția” (1888), Tr. Severin, strada Traian nr. 35, care găzduia redacția gazetei „Socialistul” (1888), erau bine cunoscute și frecventate de către muncitori și alte categorii de salariați în această perioadă.

Cercurile muncitorești, începînd din anul 1890, se transformă în cluburi ale muncitorilor, organizații cu caracter politic și cu un număr mai mare de membri, care se considerau secții ale unui și aceluiași partid al proletariatului român; rolul lor era acela de a pregăti condițiile pentru convocarea congresului socialist național, ce urma să statueze existența partidului clasei muncitoare din România. Dintre acestea se remarcă: clubul muncitorilor din Capitală care avea rol de organ conducător al întregii mișcări muncitorești din România, cu sediul în Sala „Sotir” din Piața Amzei nr. 26, Clubul muncitorilor din Iași, cu sediul în str. Veche nr. 63, Clubul muncitorilor din Ploiești, cu sediul în str. Liceului nr. 20, Clubul muncitorilor din Galați, cu sediul în casele Prasin din Str. Mare și Clubul muncitorilor din Botoșani cu sediul în casele Brill din Str. Mare.

Începînd din aprilie 1890, și în Transilvania, la Arad, Brașov, Cluj, Reșița, Timișoara, se creează cluburi și uniuni

Clădirea din Piața Amzei nr. 26 cu sala „Sotir“ unde-și avea sediul organizația socialistă din București și în care s-a desfășurat Congresul de constituire a P.S.D.M.R. în 1893

str. Primăverii nr. 17, și „Lucrătorul“ (1892—1893), apărut sub direcția Clubului muncitorilor din Galați, cu sediul în casele Prasin din Strada Mare.

La 2 mai 1892, hotărârea privind convocarea Congresului socialist național, cu care prilej urma să se constituie partidul politic al clasei muncitoare din România, a întrunit adeziunea tuturor organizațiilor muncitorești din țară. Proiectul de program, definitivat spre sfârșitul anului 1892, a fost publicat în gazetele „Munca“, „Democrația socială“, „Lucrătorul“ și supus dezbaterii tuturor organizațiilor politice și profesionale. El indica linia strategică și tactică a partidului politic al clasei muncitoare, rolul istoric al proletariatului în lupta pentru socializarea mijloacelor de producție, în desființarea societății burgheze și instaurarea socialismului în România.

În intervalul decembrie 1892 — martie 1893 organizațiile muncitorești din țara noastră au desfășurat ample dezbateri politico-ideologice în vederea finalizării îndelungatei activități de pregătire temeinică a congresului, consacrată făuririi unui partid puternic, unitar, prin concentrarea tuturor organizațiilor muncitorești.

În zilele de 31 martie — 3 aprilie 1893 s-au desfășurat, la București, în Sala „Sotir“, lucrările Congresului de constituire a partidului politic al clasei muncitoare din România, moment cu adânci semnificații și rezonanțe în perspectiva istoriei. În sală erau prezenți 63 de delegați din partea organizațiilor politice și profesionale din București, Iași, Ploiești, Galați, Craiova, Bacău, Roman, Tecuci, Tîrgu-Frumos și a Grupului studenților socialiști români de la Paris. Congresul a dezbătut și aprobat programul și statutul partidului și a

Strada Brașoveni din Brăila, pe care se afla o tipografie unde s-au tipărit numeroase publicații muncitorești

muncitorești, cuprinzând lucrători indiferent de profesie și naționalitate.

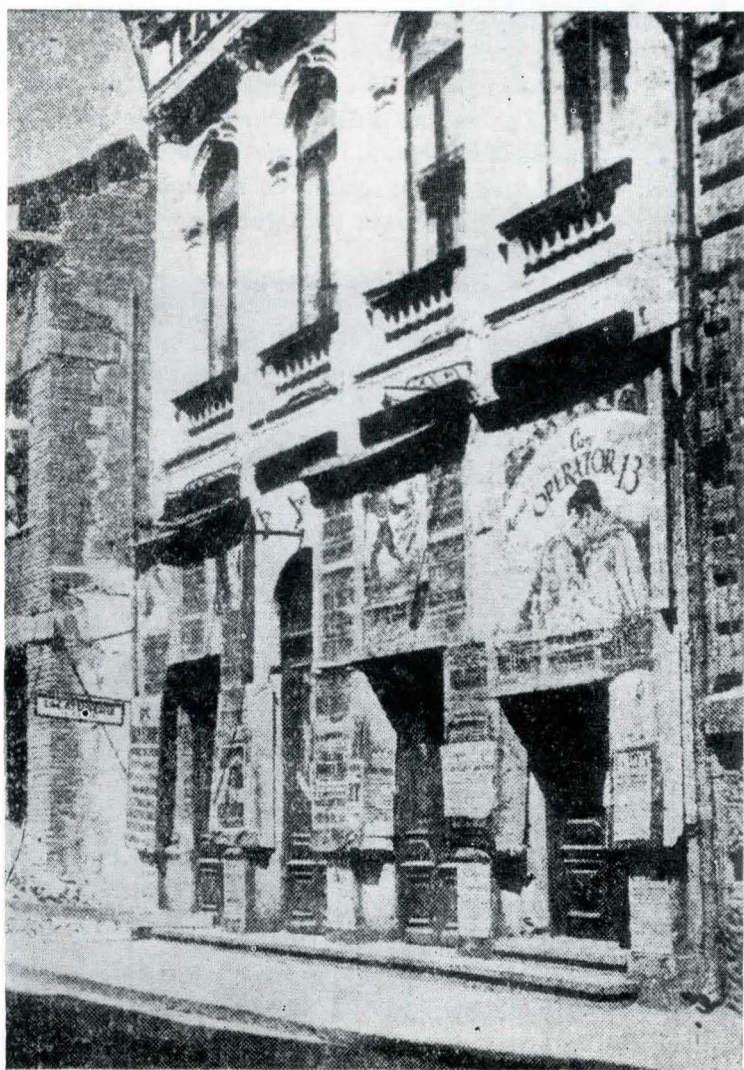
În perioada care a urmat au fost utilizate toate mijloacele propagandistice ale mișcării muncitorești — manifeste, broșuri și, în mod special, presa. Printre gazetele care au militat pentru necesitatea constituirii partidului un rol important l-au avut „Munca“ (1890—1894), organ al Clubului muncitorilor bucureșteni, care își avea sediul în localul „Oestereicher“ din str. Academiei nr. 24, „Democrația socială“ (1892), gazeta partidului muncitorilor din județul Prahova, cu sediul în strada Științei nr. 40, „Critica socială“ (1891—1893), cu sediul în

votat o serie de rezoluții și moțiuni cu privire la direcțiile de acțiune ale statului major marxist al proletariatului din țara noastră.

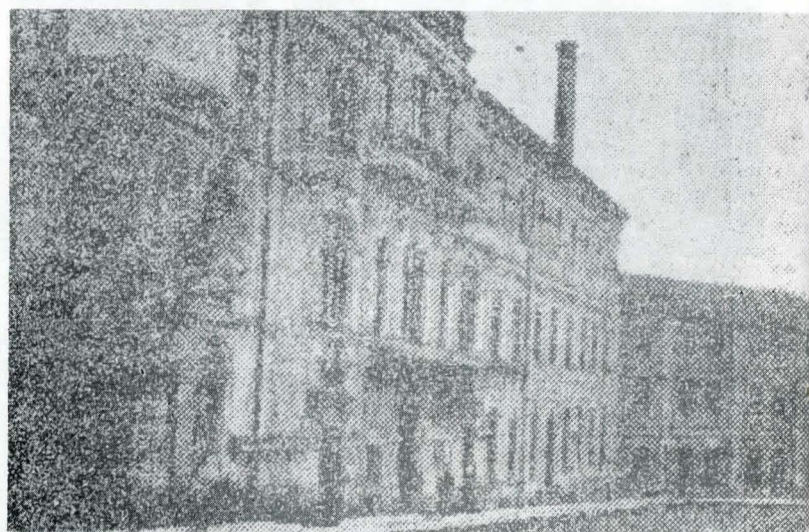
Constituirea partidului politic al clasei muncitoare din România a intrat în analele istoriei noastre ca un moment de excepțională însemnătate pentru destinele luptei revoluționare a proletariatului român. Acum a apărut cadrul organizatoric și politic adecvat desfășurării activității muncitorimii, afirmării sale plene ca forță social-politică revoluționară în societatea românească. Vorbind despre anul 1893, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că este anul nașterii detașamentului

Sala „Eforia“, situată pe actualul bulevard Gheorghe Gheorghiu-Dej nr. 7, în care s-au desfășurat mari întruniri, mitinguri și adunări organizate de mișcarea socialistă din București în perioada 1894—1916

Casa Appel din București, situată pe strada Doamnei nr. 7, vechi local al mișcării muncitorești din România

Sala Oppler de pe str. Izvor nr. 110 din București, unde s-au desfășurat lucrările congreselor al V-lea și al VI-lea ale P.S.D.M.R. (1898 și 1899)

revoluționar, de avangardă, al clasei muncitoare din România, subliniind, în același timp că „adevăratele începuturi ale Partidului Comunist Român — care continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului și are rădăcinile împlântate adânc în mișcarea muncitorească, socialistă din a doua jumătate a secolului trecut — coincid cu începutul activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară marxistă“.

În anii următori, sediul partidului politic al clasei muncitoare și clubului muncitorilor se schimbă în mai multe rânduri, stabilindu-se în 1894 la Băile Eforiei — clădire situată pe actualul bulevard Gh. Gheorghiu-Dej nr. 7, din București. De aici se mută în Casa Appel, o clădire ce se află pe strada Doamnei nr. 7. Tot aici funcționau redacția și administrația organului central de presă al partidului „Lumea Nouă“.

În prima parte a anului 1899, sediul partidului, al Clubului muncitorilor din București, al redacției și administrației ziarului „Lumea nouă“ se mută din casa Appel în str. Șelari nr. 7, la hotel Fieschi.

Lucrările congreselor II, III și IV ale P.S.D.M.R., desfășurate în anii 1894, 1895 și 1897, s-au ținut în sala teatrului Hugo din București, care se situa pe locul unde se află astăzi Banca Națională, iar cele ale congreselor V și VI din anii 1898 și 1899 în sala Oppler, din strada Izvor nr. 110.

Partidul muncitorilor din România, ancorat în realitățile social-politice ale țării, și-a spus cuvântul față de toate marile probleme care frământau societatea românească din acea perioadă, luînd atitudine și preconizînd soluții conforme cu interesele și aspirațiile proletariatului român.